

กฎหมายค่าประกัน (แก้ไขใหม่)

บรรยายโดย

นายสมชัย บรรจง

อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด

สำนักงานอัยการจังหวัดเชียงใหม่

มาตรา ๖๘๑ อันคำประกันนั้นจะมีได้แต่เฉพาะ เพื่อหนีอันสมบูรณ์

๑. วัตถุประสงค์ต้องห้ามโดยชัดแจ้งโดยกฎหมาย

- ทำสัญญากู้ยืมเงินโดยต่างรู้กันว่าจะนำเงินไปค้ายาเสพติด

(ฎ. ๗๐๗/๒๔๘๗)

- กู้เงินเพียง ๗,๐๐๐ บาท แต่ทำสัญญาไว้สองฉบับ ฉบับแรก ๗,๐๐๐ บาท ฉบับที่ สอง เป็นเงิน ๑๔,๐๐๐ บาท เช่นนี้ฉบับหลังเป็นการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ต้องห้ามตามกฎหมาย เป็นโมฆะ (ฎ. ๗๓๐/๒๕๐๘)

- ให้กู้ยืมเงินโดยทราบวัตถุประสงค์ที่จะนำเงินไปจ้างมือปืนยิงผู้อื่น โดยมีการค้ำประกัน สัญญากู้และสัญญาค้ำประกันเป็นโมฆะ (ฎ. ๓๕๘/๒๕๑๑)

๒. วัตถุประสงค์เป็นการขัดขวางต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรม

- ทำสัญญาให้ฝ่ายหนึ่งแบ่งมรดกที่ดินให้ เพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งยอมระงับคดีอาญาแผ่นดินเป็นการตอบแทน (ฎ.๑๑๘๑/๒๔๙๑)
- ตกลงออกเงินให้คู่ความฝ่ายที่กำลังเป็นความกันใช้ในการฟ้องร้องคดี โดยตนไม่มีส่วนได้เสีย ซึ่งถ้าฝ่ายนั้นชนะคดีให้โอนที่ดินที่เป็นความกันให้ โดยทำสัญญากู้ยืมเงินกันไว้ (ฎ.๓๓๑/๒๔๙๗)
- ทำสัญญาโอนสิทธิในผลคดีที่เขา กำลังเป็นความกันให้แก่ตน โดยตนจะออกค่าธรรมเนียมศาลและค่าใช้จ่ายให้ มีจำเลยทำสัญญาค้ำประกันไว้ เป็นการซื้อขายความกัน ตกเป็นโมฆะ (ฎ.๑๑๒/๒๕๑๕)
- ตกลงจะจ่ายเงินให้ผู้ประมูลรายอื่น เพื่อให้ยื่นซองประมูลในราคาที่สูงกว่าที่ตนยื่นซอง (ฎ. ๒๐๒๒/๒๕๑๙ ประชุมใหญ่)

๓. หนังสือไม่ได้ทำตามแบบที่กฎหมายกำหนด

- สัญญาเช่าซื้อต้องทำเป็นหนังสือ เมื่อผู้แทนผู้ให้เช่าซื้อลงลายมือชื่อโดยไม่มีอำนาจ จึงเท่ากับว่าไม่ได้ทำเป็นหนังสือ ย่อมตกเป็นโมฆะ สัญญาค้ำประกันจึงไม่อาจมีได้ (ฎ.๖๘๕/๒๕๐๘)
- สัญญาเช่าซื้อที่ผู้เช่าซื้อลงลายมือชื่อเพียงฝ่ายเดียว โดยผู้ให้เช่าซื้อไม่ได้ลงลายมือชื่อ ย่อมตกเป็นโมฆะ ผู้ค้ำประกันย่อมไม่ต้องรับผิดชอบ (ฎ.๑๘๐๐/๒๕๑๑)
- สัญญากู้ยืมเกินกว่า ๒,๐๐๐ บาท แม้ไม่ได้ทำเป็นหนังสือก็สามารถทำสัญญาค้ำประกันได้ เพียงแต่ผู้ค้ำประกันสามารถยกข้อต่อสู้ของผู้กู้ขึ้นมาต่อสู้ได้
- เมื่อยังไม่ได้ส่งมอบเงินให้แก่ผู้กู้ ตามสัญญากู้ จึงเป็นสัญญาที่ไม่สมบูรณ์ จึงไม่อาจฟ้องเรียกเงินกู้จากผู้กู้หรือผู้ค้ำประกันได้ (ฎ. ๕๔๕/๒๕๑๘)

๔. การแสดงเจตนาหลงโดยสมรู้กัน

- โจทก์กู้เงินจำเลยไป และให้จำเลยทำนาต่างดอกเบี้ยย ระหว่างนั้นจำเลยเกรงว่าโจทก์จะถูกฟ้องยึดที่นา จึงทำสัญญาซื้อขายที่ดินกันไว้หลอกๆ สัญญาดังกล่าวจึงตกเป็นโมฆะ โจทก์ฟ้องเรียกให้จำเลยคืนที่นาได้ (ฎ. ๗๙๑/๒๕๐๙)

๕. การแสดงเจตนาโดยสำคัญผิดในสาระสำคัญ

- จำเลยเป็นหลานโจทก์ ตกลงจะเช่านาจากโจทก์ แต่ได้นำใบมอบฉันทะขายที่นามาหลอกให้โจทก์เซ็นต์ โจทก์หลงเชื่อจึงเซ็นชื่อไป เป็นกรณีสำคัญผิดในสาระสำคัญของนิติกรรม ใบมอบฉันทะดังกล่าวใช้ไม่ได้เพราะตกเป็นโมฆะ (ฎ. ๘๒๘/๒๕๐๘)

หนี้ในอนาคตหรือหนี้มีเงื่อนไขจะประกันไว้ก็ได้

- ๑. สัญญาค้ำประกันลูกจ้างเข้าทำงาน
 - สัญญาค้ำประกันลูกจ้างเข้าทำงานในตำแหน่งพนักงานรักษาความปลอดภัย ย่อมเป็นการค้ำประกันการทำงานในตำแหน่งรักษาความปลอดภัยเท่านั้น การที่ลูกจ้างหลอกลวงเอาเงินของลูกค้ำไป ย่อมอยู่นอกเหนือการที่ค้ำประกัน (ฎ. ๕๗/๒๐/๒๕๓๓)
 - ค้ำประกันการทำงานในตำแหน่งพนักงานขับรถ แต่ลูกจ้างนำใบเสร็จค่ารักษาพยาบาลปลอมมาขอเบิกเงินและรับเงินจากนายจ้างไป อยู่นอกเหนือการค้ำประกัน (ฎ. ๑๔๘๓/๒๕๒๗)

- คำประกันลูกจ้าง เมื่อลูกจ้างได้เลื่อนตำแหน่งขึ้นไปแล้ว ผู้คำประกันยังคงต้องรับผิดชอบอยู่ (ฎ. ๒๔๔/๒๕๒๖)

แต่เมื่อลูกจ้างได้เลื่อนตำแหน่งที่มีความเสี่ยงมากขึ้นและมีผู้คำประกันใหม่ ผู้คำประกันคนเดิมย่อมหลุดพ้นความรับผิด

- จำเลยคำประกัน ก. เข้าทำงานในตำแหน่งคนงานโรงแรม ต่อมาเมื่อ ก. ได้เลื่อนเป็นพนักงานเก็บเงิน ทางโรงแรมจึงได้จัดให้ ข. เป็นผู้คำประกันอีก แสดงว่าโรงแรมไม่ประสงค์ที่จะให้จำเลยผูกพันตามสัญญาคำประกันอีกต่อไป จำเลยจึงไม่ต้องรับผิดอีก (ฎ. ๑๗๒๑/๒๕๒๙)

- ทำสัญญาคำประกันเข้าทำงานเป็นลูกจ้างรายวัน ต่อมาบรรจุและได้รับการแต่งตั้งเป็นพนักงานประจำ โดยไม่ได้ทำสัญญาคำประกันใหม่อีก จะนำสัญญาคำประกันในตำแหน่งเดิมมาเรียกให้ผู้คำประกันรับผิดชอบไม่ได้ (ฎ. ๓๔๘๙/๒๕๒๗)

- ทำสัญญาค้ำประกันจำเลยในกรณีเป็นตัวแทนจำหน่ายคอมพิวเตอร์ให้โจทก์ ต่อมาจำเลยเปิดโรงเรียนสอนคอมพิวเตอร์เอง แล้วซื้อคอมพิวเตอร์มา แต่ไม่ชำระราคา กรณีดังกล่าวอยู่นอกขอบเขตการค้ำประกัน (ฎ. ๒๒๕๘/๒๕๓๕)
- ลูกจ้างเข้าทำงานกับนายจ้างสองครั้ง โดยทำสัญญาค้ำประกันในครั้งแรก แต่ไม่เกิดความเสียหาย เมื่อลูกจ้างออกจากงานไป สัญญาค้ำประกันย่อมสิ้นผลผูกพัน ต่อมานายจ้างรับลูกจ้างกลับเข้าทำงานใหม่ และก่อให้เกิดความเสียหาย ผู้ค้ำประกันย่อมไม่ต้องรับผิดชอบ แม้ภายหลังผู้ค้ำประกันจะทำหนังสือรับสภาพหนี้ไว้ ก็ไม่ผูกพัน เนื่องจากไม่มีมูลหนี้ให้รับสภาพหนี้ (ฎ. ๖๑๓๙/๒๕๔๐)

๒. สัญญาค้ำประกันผู้รับทุนไปศึกษาต่อ

- ค้ำประกันการได้รับทุนไปศึกษาต่อต่างประเทศมีกำหนด ๒ ปี แต่ผู้รับทุนเรียนไม่จบ และได้รับอนุมัติให้ศึกษาต่ออีก ๔ ปี เศษ จนจบการศึกษา ต่อมาได้ ออกจากราชการ ผู้ค้ำประกันยังต้องรับผิดชอบส่วนนี้ (ฎ. ๑๐๕๖/๒๕๓๖) (ปัจจุบันใช้ไม่ได้แล้ว)

- ค้ำประกันการไปศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ๒ ปี ต่อมาได้รับอนุมัติให้ศึกษาต่อในระดับปริญญาเอกจนจบการศึกษา แล้วไม่กลับเข้ารับราชการ ผู้ค้ำประกันรับผิดชอบเฉพาะตามสัญญาศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ๒ ปี (ฎ. ๓๕๗๙/๒๕๓๖)

- ค้ำประกันการไปศึกษาอบรมเป็นเวลา ๙ เดือน แล้วได้รับอนุมัติศึกษาต่อในระดับปริญญาโทอีก ๒ ปี ผู้ค้ำประกันรับผิดชอบเฉพาะทุนที่รับไป ๙ เดือน

(ฎ. ๙๓๙/๒๕๓๗)

(แก้ไขเพิ่มเติมใหม่)

หนี้ในอนาคตหรือหนี้มีเงื่อนไขจะประกันไว้เพื่อเหตุการณ์ซึ่งหนี้นั้นอาจเป็นผลได้จริงก็ประกันได้ “แต่ต้องระบุ(๑)วัตถุประสงค์ในการก่อหนี้รายที่ค้ำประกัน (๒) ลักษณะของมูลหนี้ (๓) จำนวนเงินสูงสุดที่ค้ำประกันและ(๔)ระยะเวลาในการก่อหนี้ที่จะค้ำประกัน เว้นแต่เป็นการค้ำประกันเพื่อกิจการเนื่องกันไปหลายคราวตามมาตรา ๖๙๙ จะไม่ระบุระยะเวลาก็ได้

สัญญาค้ำประกันต้องระบุหนี้หรือสัญญาที่ค้ำประกันไว้โดยชัดแจ้ง และผู้ค้ำประกันย่อมรับผิดชอบเฉพาะหนี้หรือสัญญาที่ระบุไว้เท่านั้น”

๑. การค้ำประกันกรณีสัญญาของพนักงานมหาวิทยาลัยที่ลาไปศึกษา

- จำนวนเงินสูงสุดที่ค้ำประกัน (คิดจากเงินเดือนที่ได้รับระหว่างลาไปศึกษา) หากมีการขึ้นเงินเดือน ?

การขยายระยะเวลาการลา? (ทำให้ได้รับเงินเดือนมากกว่าในระยะเวลาที่ระบุ)

- ระยะเวลาการก่อกันที่จะค้ำประกัน (ระยะเวลาที่ลาไปศึกษา)

การขยายระยะเวลาการลา?

- จำนวนเบี้ยปรับ (จำนวนเงินสูงสุดที่ค้ำประกัน)

๒. การค้ำประกันรับทุนไปศึกษาต่อ

- จำนวนเงินสูงสุดที่ค้ำประกัน

- กรณีที่ศึกษายังไม่สำเร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด และมีการอนุมัติให้ขยายระยะเวลาศึกษาต่อ (ระยะเวลาการค้ำประกัน)

- จำนวนเบี้ยปรับ (จำนวนเงินสูงสุดที่ค้ำประกัน)

๓. การค้ำประกันการทำงาน

- ลักษณะของงานที่ค้ำประกัน (ลักษณะของมูลหนี้ที่ชัดเจน)

กรณีเลื่อนตำแหน่ง,หรือเปลี่ยนตำแหน่ง ต้องทำสัญญาใหม่หรือไม่ ?

- จำนวนเงินสูงสุดที่ผู้ค้ำประกันจะต้องรับผิดชอบลูกจ้าง,พนักงาน
ก่อให้เกิดความเสียหาย

คิดจากอะไร? หรือกำหนดวงเงินกว้าง ๆ ไว้?

- กรณีนี้ ไม่ต้องระบุระยะเวลาการค้ำประกัน

ข้อตกลงใดที่กำหนดให้ผู้ค้าประกันต้องรับผิดชอบอย่างเดียวกับ ลูกหนี้ร่วมหรือในฐานะลูกหนี้ร่วม ข้อตกลงนั้นเป็นโมฆะ (มาตรา ๖๘๑/๑)

เมื่อผู้ค้าประกันไม่ต้องรับผิดชอบอย่างเดียวกับลูกหนี้ร่วม ทำให้ผู้ค้าประกันมีสิทธิ

๑. เมื่อเจ้าหนี้ทวงให้ผู้ค้าประกันชำระหนี้ ผู้ค้าประกันจะขอให้ลูกหนี้ชำระก่อนก็ได้ เว้นแต่ลูกหนี้จะถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายหรือไม่ปรากฏว่าลูกหนี้อยู่แห่งใด (มาตรา ๖๘๘)

- ถ้าเจ้าหนี้ไม่ทำตามจะบังคับเจ้าหนี้ได้หรือไม่? (ถ้าหนี้ถึงกำหนด ผู้ค้าประกันอาจชำระหนี้แก่เจ้าหนี้เสียทันที แล้วไปไล่เบี้ยเอาากับลูกหนี้ได้)

(กรณีที่ฟ้องผู้ค้าประกันเพียงคนเดียว ผู้ค้าประกันย่อมขอให้ศาลเรียกลูกหนี้เข้ามาเป็นจำเลยร่วมได้ ตาม ป.วิ.พ ม. ๕๗ (๓)

๒. ถ้าผู้ค้ำประกันพิสูจน์ได้ว่าลูกหนี้มีทางที่จะชำระหนี้ได้ และการที่จะบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้นั้นเป็นการไม่ยาก เจ้าหนี้ต้องบังคับการชำระหนี้รายนั้นเอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อน (มาตรา ๖๘๙)

- ต้องเป็นกรณีที่ฟ้องลูกหนี้และผู้ค้ำประกันรวมกัน ผู้ค้ำประกันจึงจะใช้สิทธิเรียกร้องให้บังคับชำระหนี้จากลูกหนี้ก่อนได้ ถ้าไม่ได้ฟ้องลูกหนี้ด้วย ผู้ค้ำประกันจะใช้สิทธิดังกล่าวไม่ได้

๓. ถ้าเจ้าหนี้มีทรัพย์สินของลูกหนี้อยึดถือไว้เป็นประกัน เมื่อผู้ค้ำประกันจะร้องขอ เจ้าหนี้ต้องบังคับเอาจากทรัพย์สินซึ่งเป็นประกันนั้นก่อน (มาตรา ๖๙๐)

- ยึดถือไว้ เช่น ยึดหน่วง จำน่า หรือจำนอง
- ต้องเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้เท่านั้น ถ้าเป็นของบุคคลอื่นนำมาประกันแทน ผู้ค้ำประกันจะใช้สิทธิตามมาตรานี้ไม่ได้

กรณีผู้ค้าประกันหลายคน

๑. ผู้ค้าประกันหลายคนเข้าค้าประกันในหนี้รายเดียวกัน ต้องรับผิดชอบร่วมกัน (เฉพาะผู้ค้าประกันด้วยกัน) อย่างลูกหนี้ร่วม
 - แม้จะทำสัญญากันคนละฉบับก็ตาม (ฎ. ๖๗/๒๕๓๑)
 - ไม่จำเป็นต้องทำสัญญาในเวลาเดียวกัน (ฎ. ๒๒๔๓/๒๕๓๖)
 - เมื่อผู้ค้าประกันคนหนึ่งชำระหนี้แก่เจ้าหนี้จนหมดแล้ว ย่อมช่วงสิทธิมาเรียกร้องจากผู้ค้าประกันอีกคนหนึ่งได้ เช่น มีผู้ค้าประกัน ๒ คน เมื่อผู้ค้าประกันคนหนึ่งชำระหนี้ให้ลูกหนี้จนหมดแล้ว ย่อมช่วงสิทธิมาเรียกกับผู้ค้าประกันอีกคนหนึ่งได้กึ่งหนึ่ง (ฎ. ๓๕๙/๒๕๐๙) และมีสิทธิมาไล่เบี้ยเอาทั้งลูกหนี้ได้ทั้งหมด (ฎ. ๔๕๗๔/๒๕๓๖)

คำประกันจำกัดวงเงิน

- ทำสัญญาคำประกันในวงเงิน ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท ความรับผิดชอบของผู้คำประกันจึงมีเพียงจำนวนเงินในวงเงินดังกล่าว แต่หากเป็นหนี้เงินต้องรวมดอกเบี้ยตามอัตราที่ต้องจ่าย (ในกรณีหนี้เงิน) ด้วย (ฎ. ๖๒๕/๒๕๔๒)
- แต่หากเป็นกรณีลูกหนี้หรือผู้คำประกันผิดนัด เป็นหนี้เงินต้องชำระดอกเบี้ยในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีในระหว่างผิดนัดด้วย (๓๓๔๗/๒๕๒๙)

บรรดาข้อตกลงเกี่ยวกับการค้ำประกันที่แตกต่างไปจากมาตรา ๖๘๑ วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม มาตรา ๖๘๔ มาตรา ๖๘๘ และ มาตรา ๖๘๙ เป็นโมฆะ

มาตรา ๖๘๑

- (๑) ต้องเป็นหนี้ที่สมบูรณ์
- (๒) สัญญาค้ำประกันต้องระบุหนี้หรือสัญญาที่ค้ำประกันไว้โดยชัดแจ้ง
ถ้าเป็นหนี้ในอนาคตต้องระบุ
 - (๑) วัตถุประสงค์ในการก่อหนี้รายที่ค้ำประกัน
 - (๒) ลักษณะของมูลหนี้
 - (๓) จำนวนเงินสูงสุดที่ค้ำประกัน
 - (๔) ระยะเวลาในการก่อหนี้ที่จะค้ำประกัน เว้นแต่เป็นการค้ำประกันเพื่อ
กิจการเนื่องกันไปหลายคราวตามมาตรา ๖๘๙ จะไม่ระบุระยะเวลาก็ได้

มาตรา ๖๙๔ ข้อตกลงที่ห้ามผู้ค้ำประกันยกข้อต่อสู้ของผู้ค้ำประกันหรือข้อต่อสู้ของลูกหนี้ที่มีต่อเจ้าหนี้ขึ้นต่อสู้เป็นโมฆะ

กรณีข้อต่อสู้ของผู้ค้ำประกัน

- หนี้ขาดอายุความ (สัญญาค้ำประกันมีอายุความ ๑๐ ปี นับแต่อาจบังคับสิทธิได้ มิใช่วันทำสัญญาค้ำประกัน เช่น ละเมิด ต้องนับแต่ ๑๐ ปีที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำผิด (ฎ. ๔๖๐๗/๓๖), หรือ ๑๐ ปี นับแต่ผิดสัญญา)

- แบบของสัญญาค้ำประกัน (ไม่ได้ทำเป็นหนังสือ)

- เจ้าหนี้ผ่อนเวลาให้ลูกหนี้

กรณีข้อต่อสู้ของลูกหนี้

- อายุความของลูกหนี้ (เช่น เจ้าหนี้ไม่ได้ฟ้องภายใน ๑ ปี นับแต่เจ้าหนี้ทราบการตายของลูกหนี้ ผู้ค้ำประกันยกอายุความดังกล่าวขึ้นต่อสู้ได้ (ฎ. ๑๐๗/๒/๒๕๓๗)

- แบบของสัญญา (เช่น สัญญาเช่าซื้อ, กู้เงินไม่ได้ทำเป็นหนังสือ)

- วัตถุประสงค์ของสัญญา

ผู้ค้าประกันย่อมหลุดพ้นจากความรับผิดในขณะเมื่อหนี้ของลูกหนี้ระงับสิ้นไปไม่ว่าเพราะเหตุใด ๆ (มาตรา ๖๔๘)

- หนี้ของลูกหนี้ระงับ
 - ชำระหนี้ครบถ้วนแล้ว
 - ปลดหนี้
 - แปลงหนี้ใหม่ (เช่น ลูกหนี้ผิดสัญญาจ้างทำของ ต่อมาเจ้าหนี้และลูกหนี้ตกลงทำสัญญากู้ยืมเงินแทนจำนวนเงินค่าเสียหายจากการผิดสัญญา)
 - หักลบกลบหนี้ (เป็นกรณีเจ้าหนี้และลูกหนี้ต่างเป็นหนี้ซึ่งกันและกัน และหนี้หนี้ถึงกำหนดแล้ว
 - หนี้เคลื่อนกลืนกัน (สิทธิและความรับผิดในหนี้ตกแก่บุคคลคนเดียวกัน เช่น ก.ให้ ข.เช่าที่ดิน ต่อมาระหว่างสัญญาเช่า ข. ซื้อที่ดินดังกล่าว ทำให้หนี้สัญญาเช่าหลังจากนั้นระงับสิ้นไป
 - หนี้ของลูกหนี้ขาดอายุความ

การคำประกันเพื่อกิจการเนื่องกันไปหลายคราวไม่จำกัดเวลา ผู้คำประกันอาจเลิกเสียเพื่อคราวอันเป็นอนาคตได้

(มาตรา ๖๔๔)

สัญญาจ้างบุคคลเข้าทำงาน

- ข้อตกลงที่ห้ามเลิกการคำประกันการทำงาน เป็นโมฆะ
- หนังสือบอกเลิกการคำประกันการทำงานของลูกจ้าง มีผลทันทีที่ผู้แทนนายจ้างได้รับหนังสือ ไม่จำเป็นต้องรอให้ที่ประชุมนายจ้างอนุมัติก่อน ผู้คำประกันไม่ต้องรับผิดชอบหลังจากนั้น (ฎ. ๑๙๔๕/๒๕๓๗)
- แม้นายจ้างจะอ้างว่ายังตรวจสอบทรัพย์สินหรือทำงบการเงินยังไม่เสร็จ ผู้คำประกันก็ไม่ต้องรับผิดชอบในหนี้ภายหลังบอกเลิก (ฎ. ๑๖๔๑/๒๕๐๘)

เมื่อลูกหนี้ผิดนัด ให้เจ้าหนี้มีหนังสือบอกกล่าวไป
ยังผู้ค้ำประกันภายใน หกสิบวันนับแต่วันที่ลูกหนี้
ผิดนัด และไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใดเจ้าหนี้จะ
เรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ก่อนที่หนังสือบอก
กล่าวจะไปถึงผู้ค้ำประกันมิได้ แต่ไม่ตัดสิทธิผู้ค้ำ
ประกันที่จะชำระหนี้เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ
(มาตรา ๖๘๖ วรรคแรก)

ลูกหนี้ผิดนัด (มาตรา ๒๐๔)

๑. ลูกหนี้ผิดนัดเพราะเจ้าหนี้เตือนแล้ว

- หนี้ถึงกำหนดนัดแล้ว
- เจ้าหนี้เตือนให้ลูกหนี้ชำระแล้ว
- ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้

เช่น สัญญากู้เงินที่ไม่มีกำหนดชำระ, สัญญาที่คู่สัญญาไม่ถือว่ากำหนดเวลาชำระหนี้เป็นสาระสำคัญ

กู้เงินโดยไม่ได้กำหนดระยะเวลาชำระหนี้ การนำคดีมาฟ้องถือว่าเป็นการเตือนให้ชำระหนี้ในตัวเอง ถือว่าผิดนัดนับแต่วันฟ้อง (ฎ. ๖๒๗/๒๕๓๒) จึงต้องคิดดอกเบี้ยนับแต่วันฟ้อง

๒. ลูกหนี้ผิดนัดโดยเจ้าหนี้ไม่ต้องเตือน

๒.๑ กำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันปฏิทิน (กำหนดวันเดือนปีของปฏิทิน)

- สัญญาที่กำหนดเวลาชำระหนี้ภายในวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๗ หากผู้กู้ไม่ชำระตามกำหนดย่อมถือว่าผิดนัด
- สัญญาเช่ากำหนดเวลาชำระค่าเช่าภายในวันที่ ๑ ของทุก ๆ เดือน เป็นการกำหนดเวลาตามปีปฏิทิน
- สัญญาเช่ามีกำหนดเวลา ๓ ปี โดยกำหนดวันเริ่มต้นและสิ้นสุดสัญญาวันแห่งปฏิทิน และผู้เช่าต้องชำระค่าเช่าล่วงหน้าทุกปี ถือว่ามีการกำหนดให้ผู้เช่าชำระค่าเช่าภายในวันครบรอบปี ถ้าผู้เช่าไม่ชำระตามกำหนดถือว่าผิดนัดโดยไม่ต้องเตือน (ฎ. ๑๑๖๕/๒๔๙๙)

- ๒.๒ กำหนดเวลาชำระหนี้โดยคำนวณตามปฏิทินจากวันบอกกล่าว ต้องมีการบอกกล่าวก่อนที่เพื่อให้เวลาลูกหนี้เตรียมตัวชำระหนี้ เช่น
 - กู้เงินโดยมีข้อสัญญาว่าต้องชำระเงินคืนภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับการบอกกล่าวให้ชำระ
 - ตกลงว่าต้องชำระเงินภายใน ๓๐ วันนับแต่ส่งมอบสินค้า ถือว่ามีการกำหนดเวลาที่แน่นอน หากไม่ชำระหนี้ภายในกำหนดดังกล่าวถือว่าผิดนัดหนี้รายเดียวแบ่งกำหนดเวลาชำระหนี้เป็นหลายงวด ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้เพียงงวดเดียว ถือว่าผิดนัดทั้งหมด
 - ตกลงชำระหนี้สองงวด เมื่อจำเลยไม่ชำระหนี้เพียงงวดเดียว ย่อมตกเป็นผู้ผิดนัดทั้งหมด โจทก์ฟ้องเรียกหนึ่งงวดที่สองได้ (ฎ. ๒๒๐๘/๒๕๓๓)
 - ตกลงชำระหนี้ภายในวันที่ ๑ ของทุก ๆ เดือน แม้ไม่มีข้อความว่าผิดนัดงวดใดงวดหนึ่งถือว่าผิดนัดทั้งหมด เมื่อผิดนัดไม่ชำระงวดใด ๆ ย่อมตกเป็นผู้ผิดนัดทั้งหมด (ฎ. ๕๒๑/๒๕๑๐)

- ๒.๓ หนี้เกิดแต่มูลละเมิด

- หนี้ละเมิดถือว่าลูกหนี้ผิดนัดนับแต่เวลาละเมิด ตาม มาตรา ๒๐๖

- นายจ้างซึ่งลูกจ้างทำละเมิดต้องถือว่าผิดนัดนับแต่วันละเมิดเช่นเดียวกับลูกจ้าง

- แต่กรณีนายจ้างจ่ายเงินให้ผู้เสียหายไปแล้ว ไล่เบี้ยเอาแก่ลูกจ้างนั้น มีสิทธิคิดดอกเบี้ยนับแต่วันที่ได้จ่ายเงินไป ไม่ใช่วันทำละเมิด

๓. กรณีไม่มีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกัน ทำให้ยังไม่สามารถฟ้องคดีได้ ซึ่งอาจเป็นเหตุให้ยังไม่มีอำนาจฟ้องก็ได้

๔. แม้ลูกหนี้ยังไม่ได้ผิดนัด หรือเจ้าหนี้จะยังไม่มีหนังสือบอกกล่าว เมื่อหนี้ถึงกำหนดก็ไม่ตัดสิทธิผู้ค้ำประกันที่จะชำระหนี้หนี้เอง

กรณีที่ไม่ถือว่าลูกหนี้ผิดนัด

- การชำระหนี้ไม่ได้กระทำลงเพราะพฤติการณ์อันใดอันหนึ่งที่ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบ

เช่น ตกลงส่งมอบสินค้าให้ภายในกำหนด แต่รถที่บรรทุกสินค้าถูกรถคันอื่นเฉี่ยวชนทำให้ทรัพย์สินที่ขนส่งมาเสียหายทั้งหมด หรือ เส้นทางถนนน้ำท่วมขาด ไม่สามารถมาส่งสินค้าได้ตามกำหนด เช่นนี้ไม่ถือว่าลูกหนี้ผิดนัด

หรือบางกรณีเกิดจากเจ้าหนี้เอง เช่น เจ้าของที่ดินไม่สามารถส่งมอบที่ดินที่จะสร้างตึกให้แก่ผู้รับจ้างได้ทันตามกำหนด เนื่องจากเจ้าของที่ดินเดิมไม่ยอมออกไป ผู้รับจ้างจึงไม่อาจสร้างตึกให้เสร็จภายในระยะเวลา ไม่ถือว่าผู้รับจ้างผิดนัด

- วางปิ่นประกันการกู้เงิน เมื่อผู้กู้ขอชำระหนี้ แต่ผู้ให้กู้ไม่ยอมคืนปิ่น ผู้กู้ไม่ชำระเงิน ยังไม่ถือว่าผิดนัด

- เจ้าของที่ดินแบ่งแยกที่ดินไม่ทันเนื่องจากน้ำท่วม รั้ววัดไม่ได้ เช่นนี้เจ้าของที่ดินยังไม่ผิดนัด

- ในกรณีที่เจ้าหนี้มิได้มีหนังสือบอกกล่าวภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ค้ำประกันหลุดพ้นจากความรับผิดในดอกเบี้ยและค่าสินไหมทดแทน ตลอดจนค่าภาระติดพัน อันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้รายนั้น บรรดาที่เกิดขึ้นภาย ภายหลังจากพ้นกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง (มาตรา ๖๘๖ วรรคสอง)
 - แต่ลูกหนี้ยังต้องรับผิดในดอกเบี้ยและค่าสินไหมทดแทน ตลอดจนค่า ภาระติดพัน อันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้รายนั้น ตาม มาตรา ๖๘๕ แม้จะเรียกจากผู้ ค้ำประกันไม่ได้

- เมื่อเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้หรือผู้ค้ำประกันมีสิทธิชำระหนี้ได้ตามวรรคหนึ่ง ผู้ค้ำประกันอาจชำระหนี้ทั้งหมดหรือใช้สิทธิชำระหนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการในการชำระหนี้ที่ลูกหนี้มีอยู่กับเจ้าหนี้ก่อนการผิดนัดชำระหนี้ ทั้งนี้ เฉพาะในส่วนที่ตนต้องรับผิดชอบก็ได้ และให้นำความในมาตรา ๗๐๑ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม (มาตรา ๖๘๖ วรรคสาม)

- เมื่อได้รับหนังสือบอกกล่าว หรือหนี้ถึงกำหนดชำระ ผู้ค้ำประกันมีสิทธิคือ

- ชำระหนี้หนี้ทั้งหมด

- ใช้สิทธิตามเงื่อนไขและวิธีการในการชำระหนี้ที่ลูกหนี้มีอยู่กับเจ้าหนี้ก่อนการผิดนัดชำระหนี้ เช่น สัญญาเช่าซื้อรถผ่อนชำระทุกวันที่ ๑ ของเดือน ๑ ละ ๑,๐๐๐ บาท จนกว่าจะครบ ๕๐,๐๐๐ บาท โดยโอนเข้าบัญชีเจ้าหนี้ เช่นนี้ เมื่อลูกหนี้ผิดนัดและผู้ค้ำประกันได้หนังสือบอกกล่าว ผู้ค้ำประกันก็สามารถผ่อนชำระหนี้ตามข้อตกลงดังกล่าวได้ และหากเจ้าหนี้ไม่ยอมรับชำระหนี้ตามเงื่อนไขดังกล่าว ผู้ค้ำประกันย่อมหลุดพ้น

ในระหว่างที่ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการในการชำระหนี้
ของลูกหนี้ตามวรรคสาม เจ้าหนี้จะเรียกดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นเพราะเหตุที่ลูกหนี้ผิด
นัดในระหว่างนั้นมิได้

- กรณีผู้ค้ำประกันเลือกชำระหนี้ตามเงื่อนไขเดิมที่ลูกหนี้มีต่อเจ้าหนี้ ใน
ระหว่างนั้นยังไม่ถือว่าผู้ค้ำประกันผิดนัด และจะเรียกดอกเบี้ยกรณีผิดนัดกับผู้
ค้ำประกันไม่ได้

การชำระหนี้ของผู้ค้ำประกันตามมาตรา ๖๘๓ ไม่กระทบกระเทือนสิทธิของผู้ค้ำ
ประกันตามมาตรา ๖๘๓

- น่าจะเป็นกรณีที่ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ทั้งหมดหรือชำระหนี้ตามเงื่อนไข
เดิมของลูกหนี้ จนเสร็จสิ้นแล้ว จึงจะมาใช้สิทธิไล่เบี้ยเอา กับลูกหนี้ได้

- มาตรา ๖๙๑ ในกรณีที่เจ้าหนี้กระทำการใด ๆ อันมีผลเป็นการลดจำนวนหนี้ที่มีการค้ำประกัน รวมทั้งดอกเบี่ย ค่าสินไหมทดแทน หรือภาระติดพันอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้รายนั้น

(๑) ถ้าลูกหนี้ได้ชำระหนี้ตามที่ได้ลดแล้วก็ดี

(๒) ลูกหนี้ชำระหนี้ตามที่ได้ลดดังกล่าวไม่ครบถ้วนแต่ผู้ค้ำประกันได้ชำระหนี้ส่วนที่เหลือนั้นแล้วก็ดี

(๓) ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามที่ได้ลดดังกล่าวแต่ผู้ค้ำประกันได้ชำระหนี้ตามที่ได้ลดนั้นแล้วก็ดี

ทั้งนี้ไม่ว่าจะล่วงเลยกำหนดเวลาชำระหนี้ตามที่ได้ลดดังกล่าวแล้วหรือไม่ก็ตาม ให้ผู้ค้ำประกันเป็นอันหลุดพ้นจากการค้ำประกัน

ข้อตกลงใดที่มีผลเป็นการเพิ่มภาระแก่ผู้ค้ำประกันให้มากกว่าที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่ง ข้อตกลงนั้นเป็นโมฆะ

ตัวอย่าง หนี้เงินกู้ ซึ่งได้มีการค้ำประกัน มีจำนวน ๑๐,๐๐๐ บาท แต่เจ้าหนี้ลดหนี้ให้ลูกหนี้เหลือ ๕,๐๐๐ บาท แต่ต้องชำระภายใน ๑ ปี นับแต่ผิดนัด เช่นนี้

(๑) ถ้าลูกหนี้ชำระ ๕,๐๐๐ บาทแล้ว จะมาเรียกอีก ๕,๐๐๐ บาทจากผู้ค้ำประกันไม่ได้

(๒) ถ้าลูกหนี้ชำระ ๓,๐๐๐ บาท ค้างอีก ๒,๐๐๐ บาท ผู้ค้ำประกันชำระอีก ๒,๐๐๐ บาท จะเรียกส่วนที่เหลืออีก ๕,๐๐๐ บาทจากผู้ค้ำประกันไม่ได้

(๓) ถ้าลูกหนี้ไม่ชำระเลย แต่ผู้ค้ำประกันชำระจำนวน ๕,๐๐๐ บาท จะเรียกอีก ๕,๐๐๐ บาทจากผู้ค้ำประกันไม่ได้

- แม้ผู้ค้ำประกันจะชำระหนี้แทนลูกหนี้ ตาม (๑), (๒) เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลา ๑ ปี ตามที่ลูกหนี้ตกลงกับเจ้าหนี้ก็ตาม ผู้ค้ำประกันย่อมหลุดพ้น

- การทำข้อตกลงให้ผู้ค้ำประกันรับผิดชอบเกินกว่านั้นเป็นโมฆะ

- มาตรา ๗๐๐ ถ้าคำประกันหนี้จะต้องชำระ ณ เวลาที่กำหนดแน่นอน และเจ้าหนี้อยอมผ่อนเวลาให้แก่ลูกหนี้ ผู้ค้ำประกันย่อมหลุดพ้นจากความรับผิด เว้นแต่ ผู้ค้ำประกันจะได้ตกลงด้วยในการผ่อนเวลานั้น

(๑) ต้องเป็นหนี้ที่มีกำหนดเวลาชำระแน่นอน

- กู้ยืมเงินโดยไม่ได้กำหนดระยะเวลาชำระ แม้ผู้ให้กู้จะผ่อนเวลาในการชำระหนี้แก่ผู้กู้ ก็ตาม แต่เมื่อหนี้ดังกล่าวไม่มีกำหนดชำระแน่นอน ผู้ค้ำประกันย่อมไม่พ้นความรับผิด (ฎ. ๑๑๒๔/๒๕๑๑)

- หนี้ละเมิดไม่มีกำหนดเวลาชำระแน่นอน จึงไม่อาจผ่อนเวลาได้ เช่นผู้ค้ำประกันการทำงานของลูกจ้าง ๑ ทำละเมิดแก่นายจ้าง และนายจ้างให้ผ่อนใช้ค่าเสียหาย ไม่ใช่ผ่อนเวลาอันมีกำหนดแน่นอนแก่ลูกหนี้ (ฎ. ๕๐๐/๒๕๐๗)

- (๒). ต้องเป็นการตกลงกัน คือมีคำเสนอและคำสนอง โดยตกลงกำหนดเวลาใหม่ที่แน่นอน ซึ่งในระหว่างนั้นเจ้าหนี้จะใช้สิทธิเรียกร้องไม่ได้
 - สัญญากู้เงินที่ค้ำประกัน มีกำหนด ๑๒ เดือน แต่โจทก์ไม่ได้ใช้สิทธิฟ้องร้องเสียแต่เนิ่น ๆ กลับปล่อยเวลามาถึง ๑ ปีเศษ เมื่อไม่ปรากฏว่ามีการตกลงกับลูกหนี้ในการผ่อนเวลากัน ยังไม่ถือว่าได้มีการผ่อนเวลา ผู้ค้ำประกันไม่พ้นความรับผิดชอบ (ฎ. ๓๗๑/๒๕๐๘)
 - โจทก์ไม่ใช่สิทธิฟ้องลูกหนี้เมื่อผิดนัดไม่ใช้เงินในวันครบกำหนดใช้เงินไม่ใช้การผ่อนเวลา ทั้งไม่ทำให้ผู้ค้ำประกันเสียหาย เพราะเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ ผู้ค้ำประกันอาจชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ได้ทันที (ฎ. ๑๒๑๗/๒๔๗๓)
 - ลูกหนี้มีหนังสือขอผลัดชำระหนี้ฝ่ายเดียว โดยเจ้าหนี้ไม่ได้มีหนังสือตอบหรือไม่ได้ว่าอะไร ไม่ถือเป็นการผ่อนเวลา (ฎ. ๙๖๘/๒๔๗๕)

- การมีหนังสือทวงถามให้ชำระหนี้ เมื่อหนี้ครบกำหนดแล้ว โดยกำหนดให้ชำระหนี้ภายในเวลาที่กำหนดนับแต่ได้รับหนังสือ เช่น ภายใน ๓๐ วัน เช่นนี้เป็นการเตือนว่าลูกหนี้ผิดนัดแล้ว หากใช้การผ่อนเวลาไม่ (ฎ. ๒๔๖/๒๕๐๖)
- เจ้าหนี้รับผ่อนชำระหนี้ครั้งละงวด ๆ ตามแต่จะได้อาจใช้เป็น การผ่อนเวลาตามกฎหมายไม่ เนื่องจากไม่ผูกมัดเจ้าหนี้ที่จะรับแต่อย่างใด (ฎ. ๓๐๖/๒๔๗๓)
- หนี้รายเดียว แต่มีกำหนดชำระเป็นงวด ๆ หากผิดนัดงวดแรก ก็ย่อมผิดนัดทั้งหมด ดังนั้นเมื่อผ่อนเวลาในงวดแรก ผู้ค้ำประกันย่อมจะต้องหลุดพ้นจากความรับผิดทั้งหมด

(๓) ข้อตกลงที่ผู้ค้ำประกันทำไว้ล่วงหน้าก่อนเจ้าหนี้ผ่อนเวลาอันมีผลเป็นการยินยอมให้เจ้าหนี้ผ่อนเวลา ข้อตกลงนี้ใช้บังคับมิได้

กรณีผู้ค้ำประกันตาย

๑. กรณีหนี้ของลูกหนี้ยังไม่เกิดขณะที่ผู้ค้ำประกันตาย สัญญาค้ำประกันเป็นอันระงับ

- ผู้ประกันตัวผู้ต้องหาตายก่อนที่จะยังไม่มี การผิดสัญญาประกัน และยังไม่ มีหนี้ค้ำปรับตามสัญญาเกิดขึ้น สัญญาประกันย่อมระงับ ทายาทผู้ค้ำประกันไม่ ต้องรับผิดชอบ (ฎ. ๒๔๓๘/๒๕๒๒)

๒. กรณีหนี้ของลูกหนี้เกิดขึ้นแล้วในขณะที่ผู้ค้ำประกันตาย กองทรัพย์มรดกของ ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดชอบ

- ผู้ค้ำประกันตายหลังจากหนี้ถึงกำหนดแล้ว สิทธิหน้าที่ยอมตกแก่กอง ทรัพย์มรดก แต่โจทก์ต้องฟ้องทายาทของผู้ค้ำประกันภายใน ๑ ปี นับแต่รู้หรือ ควรรู้ว่าผู้ค้ำประกันตาย (ฎ. ๑๓๔๓/๒๕๒๐)

อายุความฟ้องผู้ค้ำประกัน

- กรณีค้ำประกันการทำงานของลูกค้าจ้าง และลูกค้าจ้างกระทำผิดอาญา เช่น ยักยอกทรัพย์หรือลักทรัพย์, ปลอมเอกสาร แม้ผู้ค้ำประกันจะยกอายุความของลูกค้าหนีขึ้นต่อสู้ได้ แต่กรณีดังกล่าวเป็นมูลละเมิดที่มีความผิดโทษตามกฎหมายอาญา ต้องใช้อายุความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๕ แม้จะฟ้องผู้ค้ำประกันเกิน ๑ ปี ก็ไม่ขาดอายุความ (ฎ. ๘๕๖/๒๕๓๖)
- กรณีค้ำประกันการทำงานของลูกค้าจ้าง และลูกค้าจ้างก่อให้เกิดความเสียหายซึ่งมิใช่ความผิดทางอาญา ถือว่าลูกค้าจ้างกระทำผิดสัญญาจ้าง มีอายุความ ๑๐ ปี สามารถฟ้องผู้ค้ำประกันได้ภายใน ๑๐ ปี นับแต่ละเมิด (ฎ. ๘๖๐๗/๒๕๓๖)
- สัญญาค้ำประกัน มีอายุความ ๑๐ ปี นับแต่เวลาอาจใช้สิทธิได้

ความระงับของสัญญาค้ำประกัน (เพิ่มเติม)

- การทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันนอกศาล ทำให้หนี้เดิมระงับ หากผู้ค้ำประกันไม่ได้ตกลงด้วย ย่อมทำให้สัญญาค้ำประกันระงับ (ฎ. ๖๓๔๓/๒๕๓๘)
- แต่การทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันในศาล เป็นการยอมความตาม ป.วิ แห่ง มาตรา ๑๓๘ เพื่อบังคับหนี้ตามที่ฟ้อง หนี้เดิมไม่ระงับ ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดชอบอยู่

(ฎ. ๒๔๐๖/๒๕๒๔)

- ลูกหนี้ล้มละลาย แม้เจ้าหนี้ไม่ได้ขอรับชำระหนี้ในกำหนด ทำให้หมดสิทธิเรียกร้องจากลูกหนี้ เจ้าหนี้ยังสามารถเรียกจากผู้ค้ำประกันได้ (ฎ. ๓๖๒๐/๒๕๓๐)

- เจ้าหนี้คืนสัญญาค้ำประกันแก่ผู้ค้ำประกันโดยสำคัญผิด ไม่ใช่การระงับหนี้ ผู้ค้ำประกันไม่หลุดพ้น (ฎ. ๔๐๔/๒๕๓๖)